

Kunnskapsdepartementet
Postmottak@kd.dep.no

Oslo, 26.11.2009

Vår ref.
26753/WEEI

Deres ref.
200903642

Høring - NOU 2009:18 Rett til læring. Innstilling fra utvalget for bedre læring for barn, unge og voksne med særskilte behov

Det vises til Kunnskapsdepartementets brev av 22. juli 2009, der departementet ber om merknader til innstillingen fra utvalget for bedre læring for barn, unge og voksne med særskilte behov.

Spekter peker innledningsvis på at det økende arbeidskraftbehovet gjør det viktig å legge til rette for høyest mulig yrkesdeltakelse i fremtiden. Godt tilrettelagt opplæring og utdanning for barn, unge og voksne med særskilte behov kan bidra til dette. I tillegg til behovet for arbeidskraft vil slike tiltak bidra til bedret livsutfoldelse for den enkelte og sannsynligvis også lavere utgifter for samfunnet.

Spekter mener at det er nødvendig – både fordi arbeidslivet vil kreve det og fordi så vel samfunnet som den enkelte vil tjene på det – å satse på at flest mulig fullfører videregående skole.

Frafallet og bortvalget i videregående opplæring er i dag altfor høyt. Det er behov for bedre kunnskap om årsakene til dette. Vi viser her til vår uttalelse av 12. januar 2009 i forbindelse med innstillingen til utvalget for fag- og yrkesopplæringen (Karlsenutvalget), hvor vi påpeker at frafallet er en av de største utfordringene for fag- og yrkesopplæringen. Vi mener en tilfredsstillende klarlegging av årsakene vil være avgjørende for riktig valg av virkemidler.

Spekters uttalelse vil ikke omfatte forslag knyttet til samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og spesialisttjenesten innenfor opplæringssektoren. Vi viser i den anledning til uttalelsene fra de regionale helseforetakene.

Spekter har merknader til følgende kapitler i NOUen:

Kapittel 7 Voksenopplæring

Innstillingen viser til at det iht. OECDs undersøkelser er ca 400 000 nordmenn i yrkesaktiv alder som har for svake leseferdigheter eller for dårlig tallforståelse til å fungere tilfredsstillende i et moderne arbeidsliv, og de er da også i stor grad utenfor arbeidsmarkedet i dag. Dette er urovekkende, og vi støtter utvalgets forslag om en egen utvalgsutredning på dette området. Vi er enige med utvalget i at

utredningen bør sees i sammenheng med arbeidsmarkedspolitiske tiltak som tar sikte på å få voksne i utdanning og arbeid.

Innstillingen peker også på at det er behov for klarere ansvars- og arbeidsfordeling på voksenopplæringsområdet. Innstillingen viser til en rekke årsaker til og virkninger av manglende klarhet her. Spekter er enig i utvalgets synspunkter her.

I innstillingen er det anført at informasjon om opplæringstilbud til voksne med særskilte behov kan bli bedre på alle forvaltningsnivåer. Spekter mener det blant annet bør være mulig med dagens tilgang til internett, å gjøre slik informasjon både forståelig og lettere tilgjengelig. Det kan overveies om det for eksempel vil være hensiktsmessig å opprette en portal som samler informasjon på en mer helhetlig måte enn i dag, selv om dette heller ikke alene vil kunne nå alle.

Kapittel 13 Tidlig innsats og forebygging

Det fremgår i NOUen at spesialundervisning vanligvis settes inn for sent. Man venter gjerne med tiltak, og den mest omfattende innsatsen kommer gjerne på de høyere klassetrinn. Dette avviker fra praksis i blant annet Finland, som kan vise til meget gode resultater når det settes inn tiltak tidlig.

Spekter mener at forslaget om innføring av en ”læringsbok”, som følger barnets og elevens utvikling og læring gjennom barnehage, grunnskole og videregående opplæring, kan være et riktig verktøy for tidlig innsats og oppfølging og for å ivareta et helhetsperspektiv på tiltakskjeden. Spekter vil imidlertid vise til at innføringen av et slikt tiltak vil utløse behov for å vurdere en rekke spørsmål knyttet til bokas funksjon, økt behov for ressurser og juridiske status.

Det kan imidlertid bli generert mye unødig byråkrati dersom alle elever i skolen skal ha læringsbok. For det store flertallet av elever er læringsbok neppe nødvendig. Slik Spekter ser det er det hensiktsmessig å opprette læringsbok bare dersom eleven har behov for utvidet oppfølging/spesielt tilrettelagt undervisning.

Kapittel 14 Rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen

Utvalget foreslår at ”retten til spesialundervisning” i opplæringsloven § 5-1 erstattes av en ”rett til ekstra tilrettelegging” i opplæringen. Utvalget peker på at det er en kjensgjerning at enkelte fagmiljøer og instanser innenfor den spesialpedagogiske tiltakskjeden har vært mest opptatt av diagnostisering og har lagt mindre vekt på arbeid med tiltak som virker.

Spekter er enig i at det foretas en slik endring av betegnelsen. Begrepet ”spesialundervisning” er en unødvendig markering av ”annerledeshet” og er følgelig til en viss grad stigmatiserende. Begrepet burde være unødvendig ettersom det finnes andre måter å uttrykke ekstra undervisningsbehov på. I dagens situasjon kan det virke som om diagnostisering brukes for å kunne utløse ekstra ressurser. Det er grunn til å tro at dette fører til ”overdiagnostisering”, og at det i realiteten er en del som trenger ekstra tilrettelegging *av andre grunner* enn en medisinsk diagnose. Det er imidlertid svært viktig at kriteriene for å få ekstra tilrettelegging i opplæringen ikke blir så kompliserte at det hindrer tidlig innsats og forebygging, og at ”innslagspunktet” for dette er helt klart definert og fører til forpliktende ressursinnsats. Ressurser må kunne utløses for de som trenger det, uten at de nødvendigvis får en medisinsk diagnose.

Utvalget foreslår videre at den som har ansvaret for gjennomføringen av ekstra tilrettelegging i opplæringen, må ha relevant kompetanse til å møte de utfordringene som ligger til grunn for

tilretteleggingen, eksempelvis spesialpedagogisk kompetanse. Spekter er enig i dette, men peker samtidig på at kompetansen i tillegg til å være relevant også må være dokumentert og tilstrekkelig. Forskning utført i forbindelse med evalueringen av Kunnskapsløftet viser for øvrig at dette langt fra er tilfelle i dag.

Kapittel 15 Tilpassede og fleksible opplæringsløp

Spekter merker seg den alvorlige kritikken av læreplanverket som fremkommer i utredningen. Utvalget viser til at planene i praksis kan brukes til alt og ingenting, og at de er til liten praktisk støtte for lærerne.

Utvalget peker videre på at læreplanverket for fellesfagene i studieforberevende og yrkesforberedende utdanningsprogrammer bør differensieres mellom de ulike utdanningsprogrammene for bedre å kunne imøtekomme elever på yrkesfaglige utdanningsprogrammer.

Spekter mener at dette forslaget i så fall trenger en videre utredning. Hvis læreplanverket er så dårlig at det kan brukes "til alt og ingenting", er vel neppe en differensiering svaret heller. Det trengs derfor en bredere inngang til dette, hvor blant annet også begrepet *yrkesretting* gis et konkret innhold.

Et annet aspekt ved forslaget er også at det kan ha konsekvenser for mulighetene angående påbygning til generell studiekompetanse og overganger til høyere utdanning. Dette vil virke kompliserende, men må ivaretas ved en slik foreslått differensiering. I sitt forlag har utvalget valgt å ikke drøfte dette.

Utvalget foreslår at fylkeskommunene oppfordres til å bruke insentivordninger overfor bedriftene for å tilrettelegge for at lærebedrifter kan ta imot lærlinger med behov for særskilt oppfølging.

Spekter mener at dette er helt nødvendig for at virksomheter skal ta imot lærlinger med behov for særskilt oppfølging.

Utvalget foreslår at alle elever i yrkesfaglige utdanningsprogrammer får tilbud om et 2+2-løp uavhengig om de får læreplass eller ikke. Dersom eleven ikke får plass i lærebedrift, skal fylkeskommunen utvikle et tilbud med to år års varighet på linje med opplæring i bedrift, eksempelvis gjennom en elevbedrift.

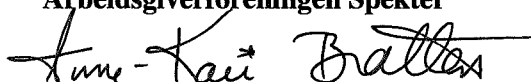
En slik konstruksjon vil selvfølgelig ikke løse problemet med manglende læreplass. Ordningen vil være vanskelig og sannsynligvis kostbar å gjennomføre og sannsynligvis ikke gi elevene en tilnærmet realistisk innføring i arbeidslivet.

Spekter peker i denne sammenheng på at det er viktig at det legges opp til at elevene blir orientert på en god måte om utdanningsvalg i tråd med det arbeidslivet etterspør, og at det så langt det er mulig unngås å gi elevene en utdanning som det er rimelig klart at de ikke vil kunne få nevneverdig nytte av i arbeidslivet. Det er etter Spekters mening viktig at utdanningssystemet bidrar til at elevene får et realistisk innblikk i hvilke muligheter yrkesutdanningen vil gi dem senere i arbeidslivet.

Avsluttende merknader:

Spekter mener at arbeidspraksis bør utgjøre en større del av enkelte opplæringsløp enn i dag. Dette kan medvirke til at elever med særskilte behov vil kunne være bedre forberedt på de krav som stilles i arbeidslivet. En praktisk tilnærming til fagstoffet vil medvirke til gode lærevilkår for denne gruppen.

Med vennlig hilsen
Arbeidsgiverforeningen Spekter

Anne-Kari Bratten
Viseadministrerende direktør